

YAD Youth Against Drugs ry:n päihdepoliittiset linjaukset

(Päivitys 10/2014)

Ehkäisevä päihdetyö

YAD:ssa mielletään ehkäiseväksi työksi päihdekasvatus- ja valistustoiminnan lisäksi ylipäätään lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin tukeminen. Siten päihdeettömien elämysten ja onnistumiskokemusten mahdollistaminen sekä tietojen, taitojen ja osallisuuden lisääminen ovat YAD:n ehkäisevän työn keinoja. Ehkäisevä päihdetyö ei saa olla erillinen osa-alue, vaan sen on kuuluttava kokonaisuuteen: varhainen tunnistaminen, viisas puuttuminen, hyvä hoito, tarvittava tuki ja kuntoutus.

YAD kannattaa näyttöön perustuvan ja tieteellisen tiedon ja kokemustiedon rinnakkaista käyttöä päihdekasvatuksessa. Parhaat kanavat päihdekasvatuksen jakamiselle ovat lähikasvattajat ja vertaisryhmät. Hyvä päihdekasvatus on mahdollisimman monipuolista ja rehellistä.

YAD:n päihdekasvatus ei tarjoa valmiita ajattelumalleja, vaan haastaa miettimään, kysymään ja kyseenalaistamaan asioita. Lisäksi tarvitaan erilaisille kohde- ja riskiryhmille kohdennettua ja räätälöityä ehkäisevää työtä. Vanhemmuuden sekä vanhempien ja lasten välisen kommunikaation tukeminen ja lasten sekä nuorten sosiaalisten taitojen ja tunnetaitojen vahvistaminen nähdään YAD:ssa tärkeiksi ehkäisevän työn muodoiksi. YAD toimii nykyaikaisen, eettisesti kestävällä pohjalla olevan ehkäisevän työn ja päihdekasvatuksen kehittämiseksi sekä pyrkii nostamaan esiin ehkäisevän työn ja sen riittävän resursoinnin tärkeyttä. Myös lasten ja nuorten kanssa työskenteleville tulisi tarjota laadukasta ja ajankohtaista päihdetietoutta. Ehkäisevään työhön YAD:ssa luetaan myös alkoholin käytön ja tupakoinnin ehkäisy, vaikka yhdistyksen toiminnan keskiössä onkin erityisesti huumeiden käytön ehkäisy.

Päihdekasvatusmenetelmät

YAD kannattaa monipuolisia päihdekasvatusmenetelmiä, joissa työskennellään ajattelun (mm. tiedon välittämisen, ymmärryksen lisääminen), asenteiden (asenneituminen päihdeisiin, toisiin ihmisiin, päihdekulttuuriin), tunteiden ja toiminnan alueilla. Elämykselliset ja toiminnalliset menetelmät ovat yksi esimerkki. Vakiintuneita elämyksellisiä valistustapoja ovat erilaiset päihdeaiheiset draamat ja ns. päihdeputket. YAD suhtautuu kriittisesti sellaisiin hankkeisiin, joissa päihdeet esitetään stereotyyppisesti, pelotellen, päihdeiden vaikutuksia liioitellen tai vähätellen. YAD kannattaa sellaisia päihdekasvatusmenetelmiä, joissa mahdollistuu vuorovaikutus, omakohtainen pohdinta ja oivallukset, monipuolinen ikäryhmälle soveltuva tieto ja heränneiden ajatusten sekä tunteiden käsittely osaavan vertaisen ja aikuisen kanssa. Tärkeätä on, että hankkeisiin liittyvät myös koulu ja vanhemmat.

YAD:n vapaaehtoiset ja työntekijät voivat osallistua päihdekasvatushankkeiden suunnitteluun ja toteutukseen silloin, kun ne täyttävät edellä kuvatut kriteerit ja ovat siten kasvatusettaisesti kestävällä pohjalla. Yksittäiset tapahtumat ja tempaukset ovat vain osa pitkäjänteistä päihdekasvatustyötä.

Valistus

Valistus nähdään YAD:ssa päihteisiin liittyvän monipuolisen tiedon ja eri näkökulmien esiintuomisena, joka mahdollistaa päihdekysymysten kriittisen tarkastelun ja tietoiset valinnat (virittävä valistus). Vaikuttavan päihdevalistuksen keskeisiä elementtejä ovat vuorovaikutus, kohderyhmän kunnioitus, tasavertaisuus, pitkäkestoisuus, sanoman kohdentaminen ja kiihkottomuus. Valistus on osa laajempaa päihdekasvatustoimintaa. Tieto on yksi osatekijä, joka vaikuttaa ihmisten päihdeasenteisiin ja käyttäytymiseen, mutta ehkäisevän työn kentässä se on vain yksi osa suurempaa kokonaisuutta.

YAD:ssa tiedostetaan sen rajalliset vaikutusmahdollisuudet. Vaikkei tieto sinänsä takaa rationaalista käyttäytymistä päihteiden suhteen, on ihmisillä kuitenkin oikeus saada huumeisiin ja muihin päihteisiin liittyvää tietoa.

Valistusta toteuttava taho ei kuitenkaan voi tietää tai päättää siitä, miten yksilö saamansa tiedon käyttää. Vastuu valinnoista on loppukädessä ihmisellä itsellään. YAD pyrkii noudattamaan valistustyössään ajantasaisia ja eettisesti kestäviä periaatteita. YAD tekee yhteistyötä muiden toimijoiden kuten nuorisotoimen, koulutoimen, lastensuojelun ja järjestöjen kanssa valistustyön kiinnittämiseksi osaksi laajempaa päihdekasvatustyötä.

Huumetietoa jaettaessa on perusteltua puhua eri aineista tai aineryhmistä toisistaan erillään. Kannabikseen liittyvään keskusteluun ja päihdekasvatukseen on syytä kehittää omia menetelmiään erillään muista huumausaineista. Huumeiden niputtaminen ja yleistykset vievät uskottavuutta valistustyöltä. Realistinen, neutraali eri näkökulmia esiin nostava huumetieto ja tiedonkäsittelyntaidot ovat olennaisia mielipiteiden ja valintojen rakentumisessa.

YAD:n painotukset

YAD on ennen kaikkea ehkäisevän huumetyön yhdistys, jonka asiantuntijuus sekä toiminta painottuvat huumetyön kentälle ja huumausainekysymyksiin. Alkoholi, päihtymistarkoituksessa käytetyt lääkkeet ja tupakkatuotteet ovat riippuvuutta aiheuttavia ja keskushermostoon vaikuttavia päihteitä ja niihin pätee monin osin samat lainalaisuudet ja problematiikat kuin huumausaineisiin. Alkoholiin ja tupakkaan liittyvää ehkäisevää työtä tekevät kuitenkin monet muut tahot ja YAD katsoo siksi järkeväksi keskittyä huumausaineasioihin. Joissain yhdistyksen toiminnoissa on silti perusteltua puhua ja käsitellä laajemmin ehkäisevää päihdetyötä kuin vain huumetyötä. Myös yhdistyksen toiminnan voidaan nuoria aktivoivana ja sosiaalisesti vahvistavana katsoa olevan yleisemminkin ehkäisevää päihdetyötä.

Päihhteettömyydellä ja päihhteettömällä toiminnalla YADissa tarkoitetaan päihhteettömyyttä huumausaineiden, lääkkeiden väärinkäytön ja alkoholin suhteen sekä alaikäisten kohdalla myös tupakan suhteen.

Alkoholi- ja tupakkapolitiikka

YAD kannattaa alkoholin ja tupakan suhteen mahdollisimman vastuullista päihdepolitiikkaa, jonka keinoin voidaan todistetusti edistää ihmisten terveitä elintapoja, ehkäistä päihderiippuvuuden syntymistä sekä vähentää päihteiden käyttöä ja päihteiden käytöstä aiheutuvia haittoja. Erilaiset päihteiden käyttöä, saatavuutta ja mainostamista koskevat rajoitukset ovat perusteltuja, kun niillä voidaan vähentää päihdehaittojen syntyä.

Kaikki YAD:n järjestämät tapahtumat ja tilaisuudet ovat päihhteettömiä, myös alkoholin suhteen. Käyttö, hallussapito ja huumaantuneena tai krapulassa olo eivät kuulu YAD:n toimintaan.

Koulutuksissa ja tapahtumissa jäsenistöä haastetaan pohtimaan mahdollista omaa päihteidenkäyttöään ja suhdettaan päihteisiin. Alle 18-vuotias on lain mukaan kokonaan päihteetön. Yhdistys näkyy myös paikoissa, joissa alkoholia on tarjolla ja pyrkii näyttämään esimerkkiä päihteettömästä tavasta viettää esimerkiksi festarit.

Vaitiolovelvollisuus

YAD:n jäseniä sitoo moraalinen vaitiolovelvollisuus, tukiystävätoiminnassa voidaan sitoutua vaitioloon myös sopimuksella. Vaitiolovelvollisuus ei saa olla este yhteistyölle tai aiheuttaa puuttumisen laiminlyöntiä. Lastensuojelulaki oikeuttaa kaikki kansalaiset puuttumaan alaikäisen päihteiden käyttöön.

Porttiteoria

Porttiteorialla tarkoitetaan sitä, että yhden päihteen käyttö lisää todennäköisyyttä käyttää muita päihteitä (esim. tupakka --> kannabis --> heroini). YAD näkee porttiteorian lähinnä tilastollisena ilmiönä, joka ei ole suora sovellettavissa yksittäiseen ihmiseen.

Päihteiden kokeiluun ja käyttöön vaikuttavat monet eri asiat kuten: lähipiiri, perhe, sosiaalinen syrjäytyneisyys, huono-osaisuus, masennus ja yleinen asenneilmapiiri sekä päihteiden saatavuus. Kannabiksen kokeilu tai käyttö ei johda automaattisesti muiden huumeiden käyttöön. Varhaisessa iässä aloitettu tupakointi tai alkoholinkäyttö eivät johda automaattisesti kannabiskokeiluihin. Käyttöön ja kokeiluihin vaikuttavat eri asiat ja syyt päihteidenkäyttöön ovat aina yksilökohtaisia, eivätkä riippuvaisia siitä millä aineella on aloitettu.

Tilastollisesti voidaan kuitenkin osoittaa, että suurin osa suomalaisista huumeiden ongelmakäyttäjistä on aloittanut tupakoinnilla ja siirtynyt kannabiksen käytön kautta muihin huumeisiin. Näin ollen esimerkiksi tupakoitsijoilla voidaan olettaa olevan suurempi riski muiden päihteiden kokeiluun kuin saman ikäisillä tupakkaa polttamattomilla nuorilla.

Satunnaiskäyttö

Huumeiden käyttämistä on hyvin monentasoista ja kaikki käyttö ei ole ongelmakäyttöä. Satunnaiskäytöllä viitataan esimerkiksi viikonloppuisin tai silloin tällöin tapahtuvaan käyttöön tai tapakäyttöön, jolloin käyttö liittyy toistuvasti tiettyihin tilanteisiin tai rituaaleihin. Satunnaiskäyttöön ei liity riippuvuuden mukana tuomia pakonomaisia piirteitä. Satunnaiskäyttäjät ajatellaan usein tavallisiksi opiskelijoiksi tai työssäkäyviksi ihmisiksi, joiden elämää huumeiden käyttäminen ei hallitse.

Tämänkaltaisesta huumeiden käyttämisestä puhuessa on hyvä käyttää termiä satunnaiskäyttö. YAD kritisoi viihdekäyttö-termiä, koska siihen liittyy mielikuva positiivisesta ja harmittomasta käyttämisestä.

Satunnaiskäyttö ei kuitenkaan ole täysin riskitöntä tai haitatonta. YAD ei suosittele kenellekään edes huumeiden kokeilemistä tai silloin tällöin tapahtuvaa käyttöä.

Muuntohuumeet

Muuntohuumeilla tarkoitetaan huumausaineita, joiden kemiallinen koostumus poikkeaa jo huumausaineiksi luokitelluista yhdisteistä. Muuntohuumeet, eivät automaattisesti kuulu vallitsevan huumausainelainsäädännön piiriin, vaan ne on erikseen luokiteltava huumausaineiksi.

Lakikäsittelyn aikana niiden myynnistä ja käytöstä on hankalampi rangaista kuin varsinaisista huumausaineista.

Muuntohuumeet ovat usein perinteisiä huumeita arvaamattomampia, koska niiden koostumuksesta ja puhtaudesta ei yleensä ole tietoa. YAD ei suosi muuntohuumeiden käyttämistä vaikka niitä ei olisi Suomen lain mukaan huumausaineiksi luokiteltukaan.

Muuntohuumeista on puhuttu myös seksi-, muoti- tai design-huumeena. YAD käyttää termiä muuntohuumeet sen neutraaliuden vuoksi. Seksi-, -muoti- tai design-huume antaa liian positiivisen ja hohdokkaan kuvan muuntohuumeista.

Huumehoidot

YAD pitää tärkeänä monipuolisten hoitopalveluiden saatavuutta. YAD kannattaa sekä avo- että laitoshoidon ja niiden välimuotoja. Näiden hoitojen resursseja tulisi lisätä ja kehittää, jotta hoito riittävässä laajuudessa voitaisiin turvata kaikille sitä tarvitseville asuinpaikasta ja sosio-ekonomisesta asemasta riippumatta. Päihdeongelmaisen tulisi päästä palveluiden piiriin mahdollisimman nopeasti ja kuntoutus tulisi voida tarjota tarpeita vastaavalla tavalla. Psykososiaalisten auttamismenetelmien keskeisyyttä riippuvuudesta irtautumisen ja elämänhallinnan tukemisessa tulee korostaa itsenäisenä hoitovaihtoehtona ja lääkkeellisen hoidon rinnalla. Esimerkiksi vankilasta vapautuvien päihdeongelmaisten tukipalveluita tulee kehittää uusintarikollisuuden ja päihteiden käytön ehkäisemiseksi. Hoitokokonaisuuksia rakennettaessa kuntien, palvelun tuottajien ja kolmannen sektorin toimijoiden välinen yhteistyö tulee tehdä näkyväksi ja systemaattiseksi laadukkaiden ja yksilöllisten hoito- ja tukikokonaisuuksien rakentamiseksi. Tämä sisältää myös päihde- ja mielenterveystyön yhteistyön, kokemusasiantuntijuuden ja vertaistyytön hyödyntämisen toipumisprosessissa.

YAD kannattaa sellaisten matalakynnyksen palveluiden tuottamista ja kehittämistä, joissa voi asioida anonyymisti ja ilman rikolliseksi leimautumisen tai kiinnijäämisen pelkoa. Myös vähäisiä ongelmia kokeneille ja käyttöönsä miettiville tulee olla omia, helposti lähestyttäviä palveluita. Kannabiksen käyttäjille kannatetaan myös omia matalankynnyksen palvelumuotoja, joista voi saada tukea lopettamiseen tai vähentämiseen.

YAD:n jäsenyys sinänsä ei velvoita ohjaamaan hoitoon. YAD:n vapaaehtoisten olisi kuitenkin hyvä olla tietoisia oman paikkakuntansa hoitoonohjausjärjestelmästä ja tarvittaessa pystyä antamaan yhteystietoja, joiden avulla saa lisätietoja.

Jälkikuntoutus

Jälkikuntoutuksella tässä kohdassa tarkoitetaan huumekatkon ja huumelaitoshoidon jälkeistä avohoitoa ja kuntoutumista tukevia tukitoimenpiteitä. Jälkikuntoutuksen tulee olla hyvin suunniteltua jo hoidon edellisessä vaiheessa sekä sen tulee olla osa huumehoidon kokonaisjatkumoa. Suunnittelussa tulee ottaa huomioon huumeekuntoutujan näkemykset, toiveet ja tarpeet huomioon.

Kuntoutujan tulee saada jälkihoitoa, niin pitkään kun hän kokee siihen tarvetta. Palveluiden tulee olla tasaveroisesti kuntoutujien saatavilla, asuinpaikasta riippumatta. Jälkikuntoutuksen puuttuminen voi vaarantaa hoidon onnistumisen ja lisätä retkahdusriskiä. YAD kannattaa jälkikuntoutuksen toteuttamista siten, että toipuja voi kiinnittyä järjestöjen-, päihdehoitoyksikön sekä vertaistoimijoiden tuottamien palveluiden ja toiminnan piiriin tarpeidensa mukaan.

Lääkkeettömät hoidot

YAD kannattaa lääkkeettömiä hoitomuotoja, kuten pitkiä yhteisöhoitoja, joiden aikana mahdollistuu mahdollisimman kokonaisvaltainen kuntoutuminen. YAD:ssa kannatetaan myös vaihtoehtohoitoja, esimerkiksi akupunktiota, vyöhyketerapiaa, hierontaa tai sosiodraamaa menetelminä silloin, kun päihdekuntoutuja on päihdehoidon piirissä ja vaihtoehtohoitoja voidaan käyttää vierotus- / kuntoutushoidon tukena.

Lääkehoito vieroituksessa

YAD hyväksyy kontrolloidun lääkehoidon vieroituksessa silloin, kun sen tarve on perusteltua. Hoidon tulee olla mahdollisimman lyhytkestoista yksilöllisten tarpeiden pohjalta määriteltyä ja sen tukena ja rinnalla on oltava tarjolla muutakin, esimerkiksi psykososiaalista kuntoutusta.

Vertaistuki

YAD kannattaa vertaistukeen perustuvia itseapuryhmiä, kuten AA- ja NA-ryhmät, toipumisen ja kuivilla pysymisen tukena. Myös YAD:n toimintojen piirissä toteutetaan sekä vertais- että yhteisöllistä tukea. Vertaistukena YAD:ssa toimivat esim. tukiystävätoiminnan tapaamiset ja tapahtumat, joissa tuettavat saavat toisiltaan vertaistukea ja tukiystävät keskinäistä vertaistukea. YAD:n jäsenistö muodostaa yhteisön, jossa päihdetaustaa omaavien on mahdollista saada tukea huumeettomuudelleen. YAD:n jäsenet tukevat myös muissa kuin päihteisiin liittyvissä asioissa toisiaan.

Korvaushoito

Korvaushoitoa (Subutex, Subuxone, Temgesic, Metadon) annetaan Suomessa harkinnanvaraisesti opioidiriippuvaisille henkilöille. Korvaushoidon tulee YAD:n mielestä olla kontrolloitua ja perustua hoitosuunnitelmaan. Lääkehoidon lisäksi hoitoon tulee aina liittyä myös psykososiaalinen kuntoutus avo- tai laitoshoidossa sekä kuntoutumisen seuranta, jotta hoito olisi mahdollisimman kokonaisvaltaista.

Korvaushoidossa keskeisenä tavoitteena tulisi olla kuntoutuminen niin, että huumeeton elämä on ajan mittaan mahdollista.

Ongelmana YAD näkee korvaushoidossa olevien hoitosuunnitelmaan kuulumattoman korvaushoitolääkkeiden tai muiden huumeiden oheiskäytön, oheiskäytön kontrolloimattomuuden hoitojärjestelmässä sekä yleensä korvaushoitolääkkeiden väärinkäytön huumeena ja katukaupan ongelmat. Korvaushoidossa olevat pystyvät lisäksi verrattain harvoin lopettamaan lääkkeen käytön pitkässäkin hoidossa. YAD kannattaa korvaushoidon sisällöllistä ja laadullista kehittämistä.

Olenaisena osana korvaushoitoa tulisi olla lääkityksen seuranta, psykososiaalinen tuki ja tarvittaessa intervallihoitajaksot kuntoutuslaitoksessa. YAD näkee huolestuttavana kehityksenä korvaushoidon lääkejakelun siirtymisen terveyskeskuksiin, koska edellytykset kokonaisvaltaisen ja laadukkaan päihdekuntoutuksen toteutumiseen ovat terveyskeskusolosuhteissa heikommat.

Korvaushoidossa oleva henkilö voi tapauskohtaisen harkinnan mukaan olla yhdistyksen toiminnassa mukana silloin kun se ei vaaranna muiden toiminnassa olevien kuntoutumista.

Sopimushoito

YAD kannattaa sopimushoidon voimaansaattamista ja käyttöä vaihtoehtona alle kahdeksan kuukauden ehdottomalle vankeusrangaistukselle henkilöillä, joiden rikokset ovat seurausta huume-

tai päihderiippuvuudesta. Sopimushoidolla tarkoitetaan tuomion sovittamista sitoutumalla hoitoon, jonka etenemistä seurataan.

Tahdosta riippumaton hoito (pakkohoito)

Lastensuojelulaki mahdollistaa alle 18-vuotiaan kohdalla hoidon henkilön tahdosta riippumatta esimerkiksi päihdeongelman hoidossa. Lainsäädäntö mahdollistaa myös täysi-ikäisten pakkohoidon tietyissä erityistapauksissa (mielenterveyslain ja päihdehuoltolain nojalla).

Motivaatio on yksi keskeisimpiä onnistuneiden hoitojen tekijöitä. YAD haluaa muistuttaa pakkohoidon kohdalla, että hoidossa olevan ihmisen motivaation herättäminen erilaisin tavoin ja keinoin on ensiarvoisen tärkeää pakkohoidonkin onnistumisen kannalta.

Päihdeäitien pakkohoito

Raskaana olevien päihdeäitien hoidossa kannatetaan enemmän tukea ja vapaaehtoisuuteen perustuvia hoitomuotoja kuin pakkohoitoa, mutta nähdään huomioon otettavana myös syntymättömän lapsen oikeudet ja hyvinvointi hoitomuotoja ja lainsäädäntöä kehitettäessä. Eräänä mahdollisuutena pidetään äidin antamaa vapaaehtoista sitoumusta suljettuun hoitoon tietyissä tilanteissa.

Päihdeäitien pakkohoitoon ohjaaminen tuo mukanaan riskin siitä, että raskaana olevat päihteiden ongelmakäyttäjät eivät uskalla enää hakeutua terveystaluiden pariin, joka ei luonnollisestikaan paranna äidin ja sikiön turvallisuutta ja asemaa. YAD pitää tärkeänä mahdollisuutta tehdä ennakoiva lastensuojeluilmoitus, jolloin perhettä ja lasta tukeva ammattilaisverkosto voi aktivoitua avun tarjoamiseen jo ennakolta ja heti lapsen syntymän jälkeen.

Haittojen vähentäminen

Ruiskujen ja neulojen vaihto-ohjelmat sekä terveysneuvontatyö

YAD kannattaa vaihto-ohjelmia, joissa ruiskujen ja neulojen vaihtaminen on vuorovaikutuksellinen tapahtuma, jossa käyttäjä kohtaa terveydenhuollon ammattilaisen ja saa halutessaan terveysneuvontaa sekä tietoa hoitomahdollisuuksista. Vaihto-ohjelmien avulla esimerkiksi vähennetään tartuntatautien leviämistä käyttäjien keskuudessa, saadaan kenttätietoa suoraan käyttäjiltä sekä saadaan terveydenhuollon palveluita kohderyhmälle, joka on muuten hyvin vaikeasti tavoitettavissa.

Piikityshuoneet

Piikityshuoneet ovat tiloja, joissa suonensisäisesti huumeita käyttävät voivat ottaa huumeensa. Piikityshuoneita on käytössä muutamissa Euroopan suurkaupungeissa. YAD kannattaa siten järjestettyjä piikityshuoneita, että käyttäjät voivat ottaa annoksensa valvotusti puhtaissa olosuhteissa terveysneuvontapisteiden yhteydessä. Huoneilla ehkäistäisiin terveysneuvontapisteiden lähellä olevissa yleisissä tiloissa ja rappukäytävissä tapahtuvaa piikitystä ja käyttövälineiden jättämistä paikkoihin, joissa niistä voi olla haittaa muille. Piikityksen jälkeen käyttövälineet voisi hävittää piikitystilassa tarkoituksenmukaisesti. Piikityshuoneiden tarve nähdään kuitenkin melko marginaalina kysymyksenä suomalaisessa huumausainepolitiikassa. Tarve koskisi lähinnä suurimpia kaupunkeja.

Huumausaineiden käytön rangaistavuus

Laki määrittelee huumausaineen käytön rangaistavaksi (huumausaineen käyttörikos). YAD näkee huumausaineiden laittomuuden ennen kaikkea yhteiskunnan viestinä siitä, millainen toiminta sisältää riskejä yksilön ja yhteisön hyvinvoinnin sekä yleisen turvallisuuden suhteen. Rajoituksilla voidaan vaikuttaa joidenkin ihmisryhmien käyttökynnykseen, mutta käyttöön ja kokeiluihin vaikuttavat lukuiset muutkin tekijät kuin aineen laillisuusstatus.

Käytön rankaisemisen haasteena on oikeusjärjestelmän resurssien kohdentuminen väärin eli käyttäjien sijaan tulisi keskittyä huumemarkkinoiden ylempiin portaisiin. Toinen haaste on, että käyttäjien kynnyksen hakeutua avun piiriin on korkea, koska samalla he joutuvat tekemisiin poliisin kanssa.

Jonkin huumausaineen vapauttaminen todennäköisesti lisää sen käyttöä ja myös siitä aiheutuvia haittoja. Käytöstä kiinnijääminen ei saa johtaa ihmisen leimautumiseen tai syrjäytymiseen tavalla, joka vaikuttaa olennaisesti henkilön tulevaisuuteen. Huumausaineen käyttörikoksesta ei tule rikosrekisterimerkintää, vaan merkintä poliisiasiantietojärjestelmään. Rekisteritietojen käytössä oleviin ongelmiin, jotka vaarantavat henkilön oikeusturvaa, tulee puuttua. YAD kannattaa huumeiden käyttäjien humaania ja oikeudenmukaista kohtelua oikeusjärjestelmässä sekä hoitoonohjauksen tehokkaampaa käyttöä huumeriippuvaisille rangaistuksen sijaan.

Lähtökohtaisesti riippuvuudesta ei tule rangaista, eikä käytön seuraamusten tule olla syrjäytymistä lisääviä. Ihmisen elämänhallinnan tukeminen ja säilyminen tulee olla myös lainsäädännön tavoitteena.

Huume-testit

Huume-testauksessa ainoa motivaatio ei saa olla käyttäjien paljastaminen, niinpä YAD ei kannata ”massatestejä” esimerkiksi kouluissa. Huume-testien tekeminen työ- koulu- ja opiskelupaikoilla edellyttää päihdeohjelman laatimista ja toimenpidesuunnitelmaa, kuinka toimia päihde-epäilytilanteissa tai testin ollessa positiivinen. On huomioitava, että yksittäinen testi ei kerro huumeiden käytön pitkäaikaisuudesta (aineesta riippuen 1 pv-4 vk), laajuudesta, ongelman syvyydestä tai edes päihtymyksen tilasta. Testi kertoo myös vain niistä aineista, joita on testattu, eivätkä kaikki huumausaineet ole testattavissa nykyisillä huume-testeillä. Nämä rajoitukset huomioiden huume-testeistä on perusteltua käyttää esim. osana hoitoa, lääkitystä, tai sellaisia työ- tai opiskelutehtäviä, joissa päihtymys aiheuttaa erityistä vaaraa käyttäjälle, muille ihmisille tai omaisuudelle.

Testausta voidaan käyttää harkiten myös osana hoidon tarpeen arviointia ja kokonaisvaltaista nuoren tilanteen arviota, kun taustalla on epäily käytöstä. Huume-testien tekijän tulee olla terveydenhuollon ammattilainen, testit tulee tehdä yksityisyyttä kunnioittaen ja yksilöllisesti. Testejä tehtäessä tulee ottaa huomioon näytteen manipulointimahdollisuudet ja pikatestien positiiviset tulokset tulee aina varmentaa laboratoriokekein. Positiivinen tulos tulee aina käsitellä päihdeohjelman ja toimenpidesuunnitelman mukaisesti siten, että asianosaisella on mahdollisuus tulla kuulluksi.

YAD kannattaa myös oppilaan, opiskelijan tai työntekijän mahdollisuutta sitoutua tarvittavaan hoitoon tai kontrolliin estääkseen työn tai opiskelupaikan menettämisen. Positiivinen tulos ei saa suoraan johtaa esim. opiskelu- tai työpaikasta erottamiseen.

Kannabis

YAD suhtautuu kriittisesti kannabiksen päihdekäyttöön sen psyykkisten, fyysisten ja sosiaalisten haittojen vuoksi. Kuten muidenkin päihdeiden kohdalla, ovat kannabiksen käytön seuraukset ja haitat monien osatekijöiden yhteissumma, eikä puhtaasti aineen ominaisuuksista johtuvaa.

Haittojen vähentäminen. Kannabiksen käyttäminen tiukasta lainsäädännöstä huolimatta on yleistynyt ja asenteet sitä kohtaan muuttuneet sallivammiksi. Nykyinen lainsäädäntö, jonka alkuperäisenä tarkoituksena ei ole ollut vähäisestä käytöstä rankaiseminen, on osoittautunut haasteelliseksi toteuttaa käytännössä. Se kuormittaa oikeusjärjestelmää ja toisaalta saattaa aiheuttaa kohtuuttoman kovia piilorangaistuksia kiinnijääneille satunnaiskäyttäjille. Lisäksi nykyisen lain tulkinta ja käytäntöönpano vaihtelee suuresti paikkakuntaakohtaisesti.

YAD:n mielestä kannabiksen kohdalla tulisi lainsäädäntöä kohtuullistaa sen alkuperäisen tavoitteen mukaiseksi. YAD kannattaa käytön depenalisaatiota. Näin ollen kannabiksen käyttäminen ja/tai vähäisen määrän hallussapidosta ei olisi rangaistavaa vaikka se lain mukaan edelleen säilyisi laittomana.

Kotikasvatus. Myös kannabiksen kotikasvatus on yleistynyt huomattavasti. Kannabiksen kotikasvatuksella voidaan välttää kansainvälisen huumekaupan ja tuotannon lieveilmiöitä. Kotikasvatuksen myötä huonolaatuinen jatkeaineilla kyllästetty tuontihasis on saatu vähenemään katukaupasta eli kannabiksen laatu on parantunut ja rikollisorganisaatioiden osuus kannabiksen jakelusta on pienentynyt. Tulee kuitenkin muistaa, että kannabiksen käyttöön liittyviä yksilö- ja yhteisötason riskejä ja haittoja kotikasvatus ei kuitenkaan poista.

YAD:n mielestä kannabiksen kotikasvatusta ei voi käsitellä erillisenä asiana kannabiksen käytön lakiasemaa mietittäessä. YAD kannattaa myös vähäisen kotikasvatuksen depenalisaatiota eli kotikasvatus säilyisi laissa laittomana, mutta vähäisestä kasvattamisesta ei olisi säädetty rangaistusta.

Kuituhamppu. Kannatamme hampun hyötykäyttöä kuitu- ja ravintokasvina, mutta kasvin terveyshyötypotentialilla ei pidä markkinoida kannabiksen päihdekäyttöä. Kritisoiimme erilaisten hampunlehtituotteiden avulla tapahtuvaa päihdehampun mielikuvamarkkinointia.

Lääkekäyttö Kannabiksen lääkekäyttöpotentialista saadaan jatkuvasti uusia viitteitä ja tuloksia. YAD ei vastusta kannabiksen laillistamista valvottuun lääkekäyttöön sairauden hoidossa silloin, jos se on lääketieteellisin perustein hoidon kannalta tarpeellista. Lääkekäytössä tulisi suosia lajikkeita tai valmisteita, joilla ei ole päihtymystä ja päihdehaittoja aiheuttavia vaikutuksia. Lääkekäyttöpotentialiaali pitää erottaa päihdekannabiksen käyttöön liittyvästä argumentaatiosta. Lääkekannabiksen käyttöön pitää liittyä samanlainen valvonta ja kontrolli kun muihinkin päihdyttäviin ja riippuvuutta aiheuttaviin lääkkeisiin. Kannabistuotteiden itsehoidollista käyttöä ei tule keskusteluissa rinnastaa muuhun lääkekäyttöön.

Doping-aineiden harrastekäyttö

YAD vastustaa doping-aineiden käyttöä harraste- ja kilpaurheilussa niiden haittavaikutusten ja lieveilmiöiden vuoksi.